

**UNITÁRIUS
ÉRTESÍTŐ**
ALAPITOTTA: JÓZAN MIKLÓS

vitéz Bertalan Árpád.

Bartók Béla.

Amerikában tartózkodó unitárius hittestvérünk, *Bartók Béla* zeneszerző és nevelő egyetemes és magyar nemzeti értékének elismerését egyre több és több oldalról látjuk. Ugy látszik, nála is bevált a régi igazság: akkor vesszük észre értékét, amikor már félig-meddig el is veszítettük. Az utóbbi hetekben több hangversenyen demonstráltak értéke mellett a magyar zenei körök. Legutóbb az „Egyesületközi együttműködés” ünnepén, az „Él az örök magyar szellem” jelszavában kiálló igaz magyarság tett hitet amellett, hogy Bartókot magunkénak valljuk, ha átmenetileg nincs is körünkben. „A magyar zene egyik klasszikusa — mondotta Kodolányi János — Bartók Béla, messze Amerikában van, őt nem is ünnepelhetjük forró szeretettel körünkben”.

A pártokon felülálló magyar sajtó hasonlóképpen siet magáénak és magunkénak ismerni el ezt a nagyságunkat. Mindenekelőtt a Magyar Élet c. folyóirat állt ki mellette. Most legújabbán az Ifjú Erdély című erdélyi református ifjúsági lap közölt vezércikket róla „Bartók Béla a magyar ifjúság lelkében” címmel. Bartók — írja a vezércikk — nemesak korunk zenei lángelméje, a jövő zenéjének nagyszerű prófétája, a magyar lélek legrejtettebb mélységeinek kifejezője, a magyar népdalkutatás tudományos megalapozója, hanem a nemzet nevelő mestere is. Bartók muzsikája a magyar lélek megújódását hirdető harangszó, amelynek zúgása a magyar fiatalság lelkében visszhangozza az ősi ritmust és melódiát. A magyarabb magyarság megteremtését a gyermek lelkének formálásával kell elkezdni! Bartók pedig szellemének gazdagságából bőkezűen ajándékozta meg az ifjúságot is. A nagy lélekformáló mester nem gyermeki gügyögéssel ereszkedik le a gyermekhez, hanem művészetének magaslataira emelve ébreszti fel benne a nemzeti öntudatot. Műveit az ifjúság lelkenedő örömmel fogadta, mert bennük saját ősi lelkére ismert. A mai magyar ifjúság Bartókot magáénak vallja és mesterét visszavárja. („Magyar Értesítő”.)

Mindezt pedig nem azért ismertettük olvasóinkkal, hogy egyszerűen csak eldicsekedjünk vele: íme, ez a nagy magyar ember is unitárius, — hanem azért, hogy átdolgozás alatt lévő új énekeskönyvünk alkotóinak felhívjuk a figyelmét Bartókra. Minden más magyarországi keresztény felekezetet megelőzően nekünk kötelességünk, elsősorban, hogy énekeskönyvünk minél magyarabb legyen. Nemesak azért, mert vallásunk az egyetlen Magyarországon keletkezett és ma is élő vallás, s így a legmagyarabb vallás is, hanem azért is, mert régi énekeskönyveink is megelőzték a többi keresztény felekezet hasonló természetű val-

lások termékeit magyarságban. Az énekszövegeket egy Bogáti Fazekas Miklós (kolozsvári unitárius lelkész, az első irodalmi értékű magyar zsoldárfordító), Barát István stb. adták énekeskönyveikben a XVI. sz.-ban, hogy csak a nagyobbakat említsük, — évtizedekkel megelőzve Szenczi Molnár Albert zsoldárfordításait. Ami pedig régi énekeskönyveink dallamait illeti, a mieink használtak először magyar virágénekeket és népi dallamokat a vallásos szövegekre, míg a többi felekezet külföldről hozta be a dallamokat. (Abban, egyébként, hogy vallásos szöveget virág és népénekek dallamaira énekeltek, semmi megbotránkoznivaló sincs, mert a német és svájci reformátorok is így tettek, elsősorban Luther. Mindössze az a különbség, hogy a németek német, a svájciak svájci népi dallamokat vettek át, Magyarországon pedig mi, unitáriusok, ahelyett, hogy csak a külföldről behozott dallamokat fogadtuk volna el, saját népi énekeinket is alkalmaztuk.)

Az évszázadokon át tartó üldözések aztán megállították, sőt visszafejlesztették az unitárius zene kibontakozását. Ma már csak szép emlék a XVI. és XVII. század unitárius zenei virágzása. Annyira, hogy irodalmilag is alig valamit dolgoztak eddig fel régi ének-kultúránkból. Reméljük, hogy új énekeskönyvünk átdolgozásánál szóhoz jut a fentemlített magyar zene is.

Szent-Iványi Sándor.

Az unitárius írókhoz.

Az Egyház súlyt helyez arra, hogy minden egyházközségben könyvtár legyen. A kanonikus kérdések között szerepel, hogy van-e népkönyvtár?

Minden presbyterium lelkiismeretétől függ, hogy mit tart könyvtárnak. Ma már a gazdakörök és községi népkönyvtárak mellett az egyházközségi könyvtárra még nagyobb gond lesz fordítandó, — egyházi és vallásosképzési szempontból.

Az unitárius írók figyelmét felhívjuk, hogy munkáikra nézve az egyházközségek figyelmét hívják fel, hogy az unitárius írókat a hívek megismerhessék.

De külön érdeke volna az unitárius íróknak, hogy munkáik: a kolozsvári és keresztúri kollégiumok könyvtárában meglegyenek. Sőt, helyzeti adottságánál fogva a budapesti eklézsia könyvtára is az unitárius írók könyveit össze kellene, hogy gyűjtse.

Az unitárius írók az utóbb jelzett könyvtáraknak könyvtárpéldányokat küldhetnének.

Dr. T. Gy.

Járjunk-e templomba ?

(Folytatás.)

3. Engem gyakran meglep templomtól tartózkodó híveink következetlensége. Kérdezzük csak meg magunktól, mit jelent az, hogy unitáriusok vagyunk. Csak annyit, hogy beleszülettünk ebbe a hitformába, vagy áttértünk reá? Hogy megfizetjük egyházi adónkat? Hogy népszámlálások alkalmával unitáriusnak valljuk magunkat? Csak ennyit jelent? Hát ez bizony nagyon kevés. Még az is kevés, ha valaki pl. kebli tanácsos és részt vesz évente egyszer-kétszer a gyűléseken. Az is kevés, ha karácsonykor, vagy néhány más alkalommal, hozzájárul az egyház nyomorenyhítő mozgalmához. Ez mind kevés, mert mindezek csak másodrangú fontossággal bírnak a vallásban. Ne értsen félre senki: az egyházi közügyekben résztvenni, a szegényeken segíteni minden unitáriusnak kötelessége. A vallás azonban ennél több. Ha belépsz valamelyik betegsegélyező egyesületbe, nemcsak annak gyűléseire jársz el, nemcsak tagsági díjadat fizeted meg, hanem az orvosokat és az orvosságokat is igénybe veszed, amiket egyetted nyújthat, mert különben miért léptél volna tagjai közé. Ha nem veszed igénybe azt, amit vallásod nyújthat neked, akkor miért áldozol rá pénzt, időt és erőt? Megvallom, a magam részéről mindig kételkedtem a templomkerülő nagy emberek nagyságában. Ameddig történelmi ismereteink elérnek, minden nagy magyar vallásos és templomlátogató ember is volt egyszerűm. II. Rákóczi Ferenc éppúgy, mint Széchenyi István, János Zsigmond csakúgy, mint gróf Teleki Pál. Ami pedig a pénz és az ipar világát illeti: én nem bízám magamat olyan szakférfiak vezetésére, akik ilyen „rossz befektetéseket eszközölnek”, pénzt, időt és erőt áldoznak egyházunk közügyeinek intézésére, de e befektetésekért semmit sem kapnak cserébe, mert nem járnak az istentiszteletekre s lelküket nem bocsátják vallásuk nevelő és megnyugtató hatása alá.

4. Futólag hadd említsem meg az istentiszteletek látogatásának társadalmi értékét is. Az istentiszteleten mindenféle társadalmi állású ember részt vesz s Isten előtt egyformán gyermekként jelenik meg. Jó érzés az bizony, hogy altábornagy és közlegény, városatya és szellemi szükségmunkás, tanár és diák, öreg és felnőtt Isten előtt egyformán csak ember, sőt: egymással testvér a közös hitben. Jó érzés ez — mind a két véglet számára. Nálunk, unitáriusoknál, különben is hagyomány a társadalmi különbséget nem ismerő „unitárius összetartás”, amely egyfelől segítséget, másfelől tiszteletet és megbecsülést osztogat, s bizony a kis embernek éppoly jólesik a segítség, mint a nagy embernek a tisztelet és a megbecsülés. Utóbbi időben azonban ez a hagyományos összetartás mintha kezdene veszíteni régi erejéből. Okát én abban látom, hogy az istentiszteletről elég sokan maradnak távol. Már pedig azt a lelki kapcsolatot, amely közel hozza egy-

máshoz az embereket s eltünteti a különbséget nagyok és kicsik között, csak az istentisztelet adhatja meg. Aki segíthet, tudni akarja, kit segít. Ezt pedig nem a születési vagy áttérési bizonyítvány alapján, hanem a közös imádkozás, az Isten színe előtt való közelkerülés révén állapíthatja meg. S viszont: az unitárius kis ember a nagy embert nem a rangja miatt tisztelte a multban, hanem azért, mert megismerte lelki nagyságát, azt a lelki nagyságot, amely az istentiszteletben az Isten színe előtt való megalázkodásból nőtt ki.

5. Feleljünk azonban arra a kérdésre is: hát nem mindegy, hogy otthon imádkozom-e, vagy a templomban? Bizony, nem mindegy. Nemcsak azért, mert a legtöbb ember otthon nem imádkozik, ha mondja is maga mentegetésére, vagy ha imádkozik, csak gépiesen teszi azt, — hanem azért, mert úgy teremttünk, hogy egyének legyünk ugyan, de társadalomban élünk és mert a többedmagával lévő ember más, többre képes, mint az egyedülvaló. A csoport-lélektan igen szépen meg is magyarázza ezt a jelenséget. Az emberek nem úgy viselkednek egymás közelében, mint megannyi asztal, vagy szék, amit egymás mellé raktunk; az emberek hatnak egymásra. Vegyünk — egyszerűség okából — csak három embert, s nevezzük őket A, B és C-nek. „A” hat „B”-re, mert ember. B is hat C-re, de mikor együtt vannak, nemcsak önmagával, tehát B mennyiséggel, hanem azzal a B-vel, amelyre A már hatott, tehát B+A reá gyakorolt hatásával. Viszont C is hat A-ra, de nemcsak a maga C egyéniségeivel, hanem B reá való hatásával is, mert az őt többé tette, mint ami otthon egymagában volt, azaz: C hat A-ra a maga C+B és A reá gyakorolt hatásával. S ez így megy tovább, egyre emelkedő hatvánnyal. Ezért keresi minden író, művész stb. egymás társaságát, mert együttlétük ösztönzőleg, ihletőleg hat rájuk. Így van ez az istentiszteleten is. Mikor Jézus azt mondotta volt: ha ketten-hárman összegyűltök az én nevemben, ott vagyok én közteket, — nemcsak a számban kicsiny keresztény gyülekezeteket akarta ezzel bátorítani, hanem egyúttal utasítást adott: legalább ketten-hárman legyetek együtt, mert így eredményesebben tudjátok az én országot megközelíteni; egymást ihletve és ösztönözve, emelkedettebb lélekkel tudtok imádkozni. Bizony könnyebben száll az ének és emelkedik a lelek Isten felé, ha többen vagyunk együtt, mint egymagunkban. Igaz, szükséges a magán-imádkozás is, de szükséges a csoportos imádkozás éppúgy, mert egyik kiegészítője és elősegítője a másiknak, s — ha a kettő között rangsort lehet felállítani, — nekünk, hétköznapi embereknek fontosabb a közös imádkozás, tehát az istentisztelet. Kiváltságosan fejlett vallásos egyéniségek többet imádkozhatnak egyedül, mint közösségben, — bár a protestántizmus nem hisz a remeteség aszociális eszményében — ma azonban igen kevés lehet az ilyen kiváltsá-

gosan fejlett vallásos egyéniség, e sorok írója legalább is még nem találkozott ilyenekkel. A mi mai gyenge vallásos egyéniségünk pedig feltétlenül megkívánja a közös istentiszteleten nyert ösztönzést, ihletést és élményt, hogy utána aztán magányosan imádkozni tudjon.

6. Mindeddig csak a föld felől, az emberi oldal részéről közelítettünk a templom-járáshoz, nem hagyhatjuk azonban figyelmen kívül, hogy éppen az istentiszteletnek vannak **magasabb szempontjai** is, mint a földi, — az emberi mellett foglalkoznunk kell az isteni nézőponttal is. Vajjon kívánja-e Isten, hogy egyáltalán tisztelje Őt az ember, s ha igen, kívánja-e hogy istentiszteleten tiszteljük Őt, vagy pedig megelégszik azzal, ha ki-ki otthon végzi el ezt? Mindaz, amit az ember Istenről és a vallásról tud, arra mutat, hogy Isten igenis kívánja, hogy tiszteljük Őt. Nem hiúságból, hiszen Istenből, aki tökéletes, teljesen hiányzik minden gyarlóság s így a hiúság is, hanem azért, mert az Ő tisztelése beletartozik az ember, a mi életünk Isten által alkotott rendjébe. Isten teremtette a világot, Ő alkotta annak törvényeit is. Ő tudja, hogy miért kell szántani, vetni, kapálni a növényt, s miért lesz burjánna, gazzá, ha nem műveljük. Isten tudja azt is, miért van szükségük lelkünk virágainak is arra, hogy öntözzessük, művelgessük az istentiszteleten. Isten teremtette úgy a növényt, hogy lebírhatatlan vonzódással forduljanak a nap felé, s Isten teremtette úgy az embert, hogy vonzódják Teremtője felé. A növényvilágban csak a beteg, száradó növény adja fel napja felé való vonzódását, bizonyára beteg tehát az olyan emberi lélek is, amelyik nem vágyakozik az Isten felé. Beteg, mert rendellenes, természetellenes. Csakhogy míg a növény nem segíthet magán, ha pusztulásnak indult, addig az ember megpróbálhat visszatérni lelki Napja, az Isten közelébe, mert szabad akaratot adott nekünk az Ur. Hiszen Isten tisztelése végeredményben nem más, mint alázatos sóvárgása és keresése a Legnagyobb, a Legtökéletesebbnek, akinek közelében felüdül, felfrissül, új élettel telik meg a lélek, mint a virágok, mikor tavasszal a pincéből ismét a nap áldott sugarai alá kerülnek.

S hogy miért kívánja Isten az istentiszteletet, tehát a társas, közös tiszteletet, s miért nem elégszik meg, ha egyénenként külön-külön imádjuk? Ismét csak azt válaszolhatjuk: Ő teremtett így minket. Ő teremtette társas lénynek az embert; Ő teremtette úgy a világot, hogy minden csillag csak egymásra ható vonzása és taszítása következtében járhatja útját; s Ő teremtette úgy a szellemi világot is, hogy abban az egyéniségét ugyan megőrző, de igazi lehetőségeit csak társas viszonyban kifejtő lélek közös istentiszteleten többet nyújtson és többet kapjon, mint egyedül.

7. Több keresztény felekezet az istentiszteleten való résztvételt annyira fontosnak tartja, hogy a pokol büntetéseivel rémítgeti azokat, akik elmulasztják azt, viszont az üdvözülés magasabb lehe-

tőségeit ígéri azoknak, akik pontosan résztvesznek az istentiszteleten. **Mi, unitáriusok, nem fenyegetjük híveinket semmivel**, annál kevésbé a pokollal, mert hitünk szerint a legtökéletesebb Szeretet, az Isten, nem büntetheti (gyarlóknak teremtett) gyermekeit földi bűneikért örökké tartó, borzalmas szenvedésekkel. Azt azonban a józan ész is megérteti velünk, hogy Isten törvényeinek engedelmeskedni: egészség, boldogság, üdvözülés, azokkal szembehelyezkedni pedig betegség, boldogtalanság és lelki halál. Minthogy pedig Istennek társas tisztelése, minden emberi tudás szerint, Isten törvényei közé tartozik, nem mondhatunk mást: önmagának szerez nyomorúságot, lelki nyugtalanságot, kielégítetlenséget, betegséget az, aki nem jár rendesen az istentiszteletre. Az egészséges lelkű ember a zsoltárral vallja: „Mint a szép híves patakra a szarvas kívánkozik, lelkem úgy óhajt Uramra és Hozzá fohászkodik.” Valamint ezeket a boldogságot jelentő sorokat: „Uram, szeretem a Te házában való lakozást, és a Te dicsőséged hajlékának helyét”. (Zsolt. XXVI. 8.)

Szent-Iványi Sándor.

Dr. Gelei József.

Erős családtudattal dolgozzunk a családért, még erősebb munkatudattal a honért és erős vallásos áhitattal a mi erős várunkért: az egyházunkért és Istenért.

A nemzet annyit ér, amennyit cselekszik . . . így jutottam a cselekvőleges fejlődés gondolatához.

A szellem fejlődésében messzi túlszárnyalja a testet (154.)

A szellem sokkal szabadabb és könnyebben idomul, mint a test.

Nagy megfontoltsággal és elgondolással kell a közszellemet nevelni és nagy rátermettséggel, éberséggel, tettekésséggel a mótelyezőket eltávolítani és a káros konkolyhíntőket eltüntetni.

(Merre haladjunk?)

A püspök és főgondnok választó zsinati főtanács ülése f. hó 29-én lesz Marosvásárhelyen. A budapesti keleti pályaudvarról 27-én, pénteken reggel 7 órakor indulnak az egyházitanácsosok III. osztályú bérelt szakaszokban.

Nemes adomány. A Perczelné Kozma Flóra Unitárius Leányegylet felejthetetlen alapítójának s hosszú évekig fáradhatatlan vezetőjének emlékére, f-rje: dr. Enyedy Róbert tanácselnök úr 50 pengőt adományozott az egyesületnek. Ezúton mondunk hálás köszönetet érte. Az összegből könyveket vásárolunk s olyan könyvekkel gyarapítjuk könyvtárunkat, amiket „Enyedy Mária néni” is szívesen látna leányaink kezében. — Emlékét szeretettel őrizzük szívünkben s szelleme mintaképül áll előttünk.

V. I.-né

Dr. Gál Kelemen kitüntetése.

Osztatlan örömet okozott az a hír hogy Gál Kelemen tanügyi főtanácsossá nevezték ki. Ez az öröm alkalmat ad nekünk arra hogy szeretettel és tisztelettel álljunk meg egy olyan ember életmunkája előtt, akit csendes és tudatos munkája révén már évtizedekkel ezelőtt is Erdély legnagyobb szellemi értékei közé kellett sorolnunk. Századunk elején Kolozsvár, „a kis Athen“ büszkén mutathatott rá oly időálló értékekre, mint Apáthy István, Márki Sándor, Ferencz József, Böhm Károly, Schneller István, Kuncz Elek — hogy csak néhányat említsünk a nagyok közül — s ha ma a régi idők mérlegét felállítjuk, nyugodt lélekkel számíthatjuk Gál Kelemen is a teremtő értékek közé. Kitűnő tanár, gondos igazgató, egyháza szellemét és érdekeit lelkiismeretesen mérlegelő iskolaszervező. Szigorú tanár és direktor hírében állott a fiatal Gál Kelemen, de nem szabad elfelejtenünk, hogy az állami középiskolák tanmenete és szabályzata csak a múlt század végső éveiben lett kötelező a felekezeti iskolákra és Gál Kelemennek sokat kellett fáradoznia azért, hogy csekély anyagi eszközökkel is magas színvonalat teremtsen és nemcsak *kifelé* kellett energikusan helytállni, de *befelé* is szigorúnak kellett lennie, amíg — Kuncz Elek szavai szerint — *Erdély mintagimnáziumává tette a kolozsvári unitárius kollégiumot.*

Az igazi lelkierő a leguagyobb veszély idején nyilatkozik meg s ezt Gál Kelemen munkájában különösen tapasztalhattuk. Mikor a történelmi katasztrófa után „nyugalomba“ vonult, az értékes pedagógiai művek egész sorával gazdagította az unitárius s ezen át az egyetemes magyar irodalmat.

A *transzilvánizmus* élő valóságáról sok szó esett az utolsó évtizedben, különösen irodalmi vonatkozásban. Nyilvánvaló, hogy ez az erdélyi mentalitás elsősorban az unitárius pedagógiában nyilvánul meg. *Ezt a pedagógiát egészen Erdély termelte ki*, innen van a *sajátossága*, mely Dávid Ferenc, Bölöni Farkas Sándor, Kriza János, Brassai Sámuel, Ferencz József elgondolásait váltja valóra, de *egyetemes* is volt, mert mindig *akart is, tudott is* reagálni az európai eszmeáramlatokra. Az angol és amerikai kapcsolatok csak a 19. században indulnak meg, az egyetemesség kisugárzása már Dávid Ferenc munkájában kezdődik.

Az unitarizmus *nemcsak* vallás, de — mint József Miklós találóan megállapította — *világnézet is* s ezért több a barátja, mint hivatalosan összeszámálható híve. Történelmi és világnézeti okok örökös szellemi készenlétre kényszerítették az unitarizmust s tény, hogy az egyház nagyjainak munkájában *a sajátosan erdélyi* mellett mindig ott érezzük az *egyete-*

mesen emberi átfogó erejét is. Így van ez Gál Kelemen életművében is. „*A nemzeti nevelés román megvilágításban*“ egyike a legbátrabb s legtárgyilagosabb tanulmányoknak mindazok közül, melyek a határon túl megjelenhettek s *történelmi művei* olyan kordokumentumok, melyekben Erdély és Kolozsvár multja is valóság-hoz híven türoződnek. A józan ész hideg mérlegelése és melegen érző szív sugallták e munkákat s amikor Gál Kelemen grandiózus kor-képet ad *Ferencz József működéséről*, az unitárius egyház fejlődéséről, amikor oly szeretettel rajzolja meg *Jakab Elek rokonszenves alakját* s amikor mint az erdélyi kultúra gazdag kincsesbányáját tárja fel *a kolozsvári unitárius kollégium történetét*, minden szavánál éreznünk kell, hogy önmagáról is elmondhatta volna: *quorum pars magna fui*. Dávid Ferenc átszellemültségében, Kriza János költői lelkületében, Ferencz József alkotó kedvében, Jakab Elek vallásos szabadelvűségében minde-nütt ott van maga Gál Kelemen is, mint fáradhatatlan ápolója és továbbépítője az unitárius gondolatnak.

Gál Kelemen szerény ember és sokkal jobban értékeli a munkát, mintsem, hogy kedveteljük külső kitüntetésekben. De talán mégis jól esik neki az a tudat, hogy ezekben a válságos, lélekeserelő időkben is van még becsülete a csendes, komoly építőmunkának.

Dr. Kemény Gábor.

Történelmi naptár.

I. Magyar.

Június 1-én és 2-án tartották meg Gyulafehérváron 1579-ben azt az országgyűlést, amelyre Dávid Ferencet hitújítás vádjával idézték meg. Dávid Ferencet „non adoramus et non invocamus“ (Jézust nem imádjuk és nem hívjuk segítségül imáinkban) tanáért vádolták. Dávid és a mellette hűen kitartó teológusok és lelkészek azt állították ugyan, hogy ezt a tanítást már az 1569-es nagyváradi hitvitában is, tehát az 1573-ban hozott ún. innovatiós (tehát az újítást megtiltó) törvény előtt kifejtették. Blandrata azonban megesküdött, hogy ő sohasem osztozott Dávid ezen felfogásában és azt tévelygésnek minősíti. Dávid Ferenc késznek nyilatkozott tanítását visszavonni, ha annak helytelenségét a bibliából bebizonyítják, mint-hogy azonban erre nem került sor, inkább vállalta a büntetés, semhogy lelkiismerete ellen cselekedjék. Az országgyűlés, másoknak „példájára“, holtigtartó börtönnel sújtotta Dávidot tanításáért. Nyomban Déva várába szállították, ahol igazságunknak ez a vértanúja még ugyanazon év november 15-én meghalt. Holttestét titokban szállí-

tották ki a várból, hogy követőit meggátolják ez emelkedett szellemű ember melletti tüntetésben. Sirjának hollétét ma sem tudjuk, de a dévai várból egykori börtöncelláját márvány emléktáblával jelölte meg a hálás utókor. Ezt az emléktáblát 1919-ben szentségtörő román kezek összetörték. 1929-ben azonban, halálának 350 éves évfordulóján, külföldi unitárius kiküldöttek jelenlétében új táblát helyeztünk az összetört helyére.

II. Külföld.

Június 6-án 1563-ban tartották a lengyel unitáriusok Mordyban azt a zsinatjukat, amelyen Radziwill Miklós hereeg jelenlétében és részvételével kimondották, hogy Jézus istenségében nem hisznek.

Június 19-én, 325-ben mondotta ki a niceai zsinat, császári parancsszóra, hogy Jézus egy lé-

nyegű az Atyával, tehát Isten. Áriust száműzték. Érdekes azonban, hogy ugyanaz a császár, Nagy Constantin, aki a vitát megúnva, 325-ben parancsszóval kényszerítette a zsinatot Jézus istenségének elfogadására, akkor még pogány volt és csak halálos ágyán keresztelkedett meg, még pedig az ariánus Eusebiusnak, udvari papjának tanításai alapján és kezétől. Ugyanesak Nagy Constantin, 335-ben, meggyőződve Árius tanításainak igazságáról, visszahívta Áriust száműzetéséből s felmentette őt az eretnekség vádjától. Mikor azonban a következő évben Áriust épp be akarták iktatni Konstantinápoly (tehát a császár fővárosa) püspöki székébe, az rejtélyes körülmények között hirtelen meghalt.

Június 20-án született 1723-ban Lindsey Theophilus, az angol unitarizmus megalapítója.

Sz. I. S.

Magyarkúti konferencia.

A szokásos pünkösdi konferenciát, mint a múlt években, most is Magyarkúton, a Szentábrahámi pihenőben, elvonulva a nagyváros zajától, a természet ölében tartottuk meg. Ez a konferencia minden megnyilatkozásában felülmutta az eddigieket. Erre a konferenciás táborra a Gondviselő jóvoltából eljöhettek már azok az unitárius ifjak is, akik Budapesten végzik tanulmányaikat és akik előtt eddig a sorompó le volt zárva s csak lélekben lehettek velünk. A sorompók megnyíltával bevonul az anyaországi unitáriusok közé az erdélyi szellemtől és lelkesedéstől fűtött ifjak serege. Úgy éreztük a konferencia alatt, hogy él az unitárius lélek és egy szebb jövő tekintet feléje, mert mint, ahogy a magyar léleknek megfelelőleg a magyar alkotmánynak csak vezérgondolatai és alaptörvényei vannak és a történelem folyamán a kor felfogásának megfelelően fejlődött ki, éppen úgy a mi unitárius hitünk is, Dávid Ferenc vezérgondolatait szem előtt tartva fejlődött és fejlődik a mindenkorai magyar léleknek megfelelően.

A konferenciás tábor gyönyörű napsütésben szombaton indult hajón és vonaton Magyarkútra. A megérkezés után zászló felvonással egybekötve ünnepélyes keretek között kezdődött meg a konferencia. Este a közgyűlés keretében választottuk meg új világi elnökünket vitéz Gidó Béla szerkesztő afia személyében. Egyházi elnökünk továbbra is Szent-Iványi Sándor v. teológiai tanár, aki mindig odaadással és lelkesedéssel dolgozik az ifjúság érdekében.

Pünkösöd első napján istentisztelettel egybekötött úrvacsora-osztás volt. Az egyházi teendőket Szent-Iványi Sándor és Csifó Nagy László unitárius lelkészek végezték. Az istentisztelet után Ujvári László méltatása közben lelepleztük „Mária néni“ (dr. Enyedi Róbertné) képét, aki a leányegylet életében és működésében maradandó érdemeket szerzett. Délután előadást tartott Szent-

Iványi Sándor „Az unitarizmus lényegé“ címmel. A lélekemelő előadást vita követte. A vita során felmerült kérdésekre az előadó nyújtott kielégítő felvilágosításokat. Este táborúzó volt, ahol rögtönzött humoros előadások és székely nóták éneklése tette kellemessé az estét.

Pünkösöd másodnapján az istentiszteletet Csifó Nagy László — az Egyetemes Unitárius Ifjúsági Egyesület elnöke és egyben mint hivatalos kiküldött — tartotta. Istentisztelet után Csifó Nagy László tartott előadást „Vallás és filozófia“ címmel. A nagyreményű ifjú, akinek vállaira tudvalevőleg rengeteg munka nehezedik az utóbbi időben az egyházi titkári teendők ellátásával kapcsolatban, időt szakított, hogy képviselhesse az ifjúságot és előadását megtarthassa. Előadásában magas felkészültségről és az unitárius hitelvek, valamint az egyház dolgaiban való jártasságáról tett tanubizonyságot. Az előadást szintén vita követte, amelyet csak a hajóindulás idejének a közelsége szakított félbe.

A zászló ünnepélyes bevonása után a tábor megindult a kikötő felé. Búcsút mondva Magyarkútnak, ahonnan lélekben meggazdagodva és az élet küzdelmeire felkészülve, új erőt nyerve, gyönyörű csillagos éjszakán, székely nóták éneklése közepette érkeztünk meg Budapestre, ahol mindenikünk egy-egy emlékekkel gazdagabban mondott egymásnak viszontlátást, abban a reményben, hogy az Egyetemes Ifjúsági Konferencián mindnyájan ott leszünk.

Tóth Albert.

Igy láttam a konferenciát.

Nem azt akarom elmondani, amit Magyarkúton hallottam, hanem amit láttam és éreztem. A jó Isten Magyarkútat jó kedvében teremtette, s az ott tartózkodó és Őt kereső embereknek elküldte

két legszebb ajándékát: a Békét és a Szeretetet. Szeretet és Béke volt minden egymásra nézésben, minden segíteni akarásban. Ezzel a két utitársal indultunk útnak: közelebb jutni az Úrhoz és egymáshoz. Az utóbbi sikerült, látszott a szemek esillogásán, de hát nem kerültünk-e így közelebb a mi Gondviselőnkhez is? Oh, milyen jó lenne,

ha azt a melegséget, tüzet, ami mindenkinek a lelkébe lopódzott, itthon tovább lehetne ápolni, vigyázni rá nagyon, hogy a következő konferencián ne kellene újból meggyújtani, hanem csak még melegebbé tenni.

A jó Isten Szeretete, Békéje maradjon velünk a következő találkozásig! **Kaposi Mária.**

A Brassai Sámuel Unitárius Ifjúsági Egyesület 20 éves jubileuma

Május 25-én bensőséges ünneppel ülte meg a „Brassai” fennállásának 20-ik évét.

Az ünnepséget istentisztelet vezette be a Missióház templomában. *Szent-Iványi Sándor* prédikációjában lelkesítő képet adott Brassairól, az ifjúság örökifjú eszményképéről. A közéneket egyesületünk énekkara szolgáltatta *Nagy Sándor* tagtársunk vezetésével.

Utána jubileumi díszközgyűlés volt a templomban. A Nemzeti Hiszekegy elmondása után *ifj. Kozma Jenő dr.* tiszteletbeli elnök üdvözölte a vendégeinket. *Veress Pál* alelnök beszámolt az egyesület 20 éves munkájáról. Elmondta, hogy az unitárius főiskolás ifjúság összetartása, egymással való barátsága és önművelése, az Erdélyből menekült unitárius ifjak támogatása és elhelyezése, valamint a magyarországi unitárius ifjúság kül- és belföldi képviselői terén mit végeztünk. „Érdemes munka volt — mondotta azután, — de nem akarunk vele dicsekedni, mert az unitárius társadalom támogatása és a Missióház vezetőségének, elsősorban *Csiki Gábor* ömértóságának atyai pártfogása nélkül nem tudtuk volna megtenni.

Hálát és köszönetet mondunk nekik ezért és kérjük, hogy most, amikor a változás óta létszámában, erőben és kedvben gyarapodtunk, tartsanak meg jóindulatukban.”

A beszámolót a díszközgyűlés tudomásul vette. Azután *Fodor Gyula* felolvasta a választmány határozati javaslatát arról, hogy *Józan Miklóst, dr. Kozma Jenőt* és *dr. Veress Gábort* áldozatos támogatásukért az Egyesület dísztagjaivá választja. A díszközgyűlés egyhangú lelkesedéssel elfogadta a javaslatot.

Ifj. dr. Kozma Jenő tb. elnök üdvözölte a dísztagokat s kérte őket, hogy ne tekintsék kicsiny dolognak ezt a dísztagságot, hiszen ez hálánk legnagyobb megnyilvánulása. A dísztagok nevében *Józan Miklós* válaszolt és azt kívánta, hogy egyesületünk még Brassai bácsinál is nagyobb kort érjen.

Ezután a Himnusz eléneklésével véget ért a díszközgyűlés és megnyílt egyesületi helyiségünkben a művész-tagok kiállítása. *András Gizella* és *Veress Pál* olajfestményeket, *Maksay László* szénrajzokat, *Márkos András* pasztelrajzokat és faszobrokat, *Benczédi Sándor* pedig szobrokat (közöttük a főiskolás díjat nyert „Erdély visszatérése”) állított ki. A nagy erkölcsi sikerű kiállítást még két hétig meg lehet tekinteni.

Este 8 órakor a Pannonia szállóban tartottuk meg a hagyományos Brassai serlegvacsorát. A kb. 70 főnyi közönségben az unitárius előkelőségeken és ifjúságon kívül a *TESz, a kultuszminiszter, a Magyar Nemzeti Diákszövetség, a MEFHOSz, a Prot. Diákszövetség, a Hungária MTE és a Katolikus Diákszövetség* képviselői foglaltak helyet. Először *Ferencz József* tb. elnök üdvözölte a megjelenteket és az első poharat a Kormányzó Úr Ó főméltósága egészségére ürítette, azután *dr. Veress Pál* egy. c. ny. rk tanár, az Egyesület tanárelnöke mondta el serlegbeszédét a magyar és unitárius Brassai Sámuelről és az ő egyesületének virágzására ürítette a serleget. *Ferencz József* köszönő szavai után éjfélig vidám hangulatban együtt maradt a társaság.

Veress Pál.

Hírek.

Az úrvacsorai bort és kenyeret a húsvéti és pünkösdünnep alkalmával *Józan Miklós* v. püspöki vikárius, esperes és felesége adományozták.

Érettségi vizsgálatok az unitárius gimnáziumokban. A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium a kolozsvári unitárius kollégiumban folyó érettségi vizsgálatokra kormányképviselőül *Kovács Kálmán* tanügyi főtanácsos, igazgató afiát, a székelykeresztúri unitárius gimnázium érettségi vizsgálatára *Barabás Tibor* tanügyi tanácsos, igazgatót küldötte ki.

Internátusi felvételek. Az Unitárius Misszió Ház Intéző Bizottsága felhívja mindazok figyelmét, kik az 1941—42. iskolai évben főiskolai tanulmányuk folytatása céljából az Unitárius Misszió Ház internátusában kívánnak elhelyezést nyerni, hogy folyó évi augusztus hó elsejéig adják be ezirányú kérelmüket az Unitárius Misszió Ház Intéző Bizottságához címezve. Tekintettel arra, hogy a férőhelyek csak korlátozott számban állanak rendelkezésre, ajánlatos minél előbb kérvényezni, mert a felvételek a kérvények beérkezésének sorrendjében kerülnek döntésre. (Cím: Budapest, IX., Hőgyes Endre-utca 3.)

Dr. Kisgyörgy Ferenc MAV ügyész, dr. Kisgyörgy Sándor ny. törvényszéki tanácselnök testvérünk fia kitüntetéssel tette le az ügyvédi vizs-

gát. Gratulálunk s további munkájára Isten áldását kérjük, remélve, hogy tovább is buzgólkodni fog egyházunk javán.

Nőszövetségi hírek. Egyházközségünk, tudatában annak, hogy a magyarkúti háromhetes nyaralás mit jelent nemzeti, egyházi és szociális vonatkozásban, nagy áldozattal bár, ebben az évben is megrendezi a nyaraltatást. — Nőszövetségünk kedves tagjai az elmúlt években igyekeztek cukor- és lekvár-adományukkal édesebbé tenni a kedves magyarkúti üdülést. Háziasszonyaink ma sajátfőzetű lekvárkészletükből a legjobb szándék mellett sem adhatnak, mert maguknak sincs. Az üzletek polcai azonban telve vannak jó, aránylag nem túl drága, könyv nélkül vásárolható gyümölcses ízekkel. Kérjük kedves asszonytársainkat, hogy amennyiben módjukban állana, egy-egy kis üveggel vásároljanak üdülő gyermekeink számára. A netán fölös készletből elszakítható mindennemű hüvelyesfélét is hálás köszönettel vesszünk a fenti célra. Adományok a Nőszövetség címére küldendők: V., Koháry-utca 4.

Szórványaink valamelyikében keresünk jó nevelőszülőket egy 8 éves II. elemi iskolába járó, félárva, erdélyi fiúgyermek részére. A menhely által fizetendő tartásdíjat, az anya szolgálati díjából néhány pengő havidíjjal készségesen pótolja.

Keresztszülőket keresünk egy negyedik kis atyánkfia számára.

A dunapataji árvízkárosultak részére küldött adományok folytatólagos elszámolása:

Dr. Székely Ákos 20.—, Szinte László, Engel Györgyné, N. N. gróf Teleki Pál halála alkalmával, dr. Incze János 10—10, Stelmár Gézáne 2.—, öz. Iván Simonné 5.—, Unitárius Leányegyházközség Nagybacon 7.—, Somogyi Andor 5.—, Hollósy Filep Istvánné 2.20, öz. Schey Ernőné 5.—, Vargay Zoltán 3.—, öz. Viola Miklósné 4.—, Bedő Ferencné 10.—, Kolozsvári unitárius vasárnapi iskola, Dimény Mózes 5—5, Ürmössy Jenőné 2.—, Rédiger Károly 10.—, dr. Gál Jenő 2.—, Arlóy Viktorné, Merész Károlyné, Polgár Lipótné, Polgár Margit, Simonyi Sándorné, Izsó Lászlóné 1—1, Péterffy Júlia 2.—, öz. Ráduly Jánosné, Barabás Irma 3—3,

Barabás Itvánné, dr. Tóth György 5—5, Deák Mózes kobátfalvi gyűjtéséből: Marosi Márton lelkész 5.—, Hurubás János tanító 3.—, Deák Mózes, Nagy Lajos, Oszvát Márton, Papp Miklós, Kovács Miklós 5—5, Szász András, id. Papp József 4—4, Osváth Mózes, Mirzse Dénes, Deák Domokos, Osváth János, Papp János 2—2, Hangya Szövetkezet 10.—, Kobátfalvi unitárius egyházközség 5.—, ifj. Osváth Domokos, Mirsa Sándor, Péterffy Sámuel, Papp Lajos, Papp Tamás 50—50 fillér, Papp József Domokos 1—1 pengő, Papp Ferenc, István Zsigmond, Farkas Lajos, Papp Tamás 50—50 fillér, Molnár Sándor alsó 26 f, Ölvedi Miklós 20 f, Papp Dénes felső 20 f, Márton Mózes, Péterffy András, Szász Péter, Szász Elek 20—20 fill., Szász Ferenc 2.—, Szederjessy József 2.54 P, összesen 80.— P. — A budapesti Unitárius Egyházközség adománya 50 P. Most elszámolt összes adomány: 567.60 P, előbb elszámolt adomány 90.82 P, összesen 658.62 pengő. A Nőszövetség jelképes teájára a meghívókat 30 P értékben vargyasi Máté Ernő nyomdatulajdonos atyánkfia adományozta.

Istentiszteleti sorrend 1941. július hóban.

H O L	Melyik napon	Mely órában	Szolgálatot végai
A) Templomokban:			
V., Koháry-utca 4. . . .	6, 13, 20, 27	d. e. 9	Barabás István
" " " " " "	" " " "	" " " "	" " " "
IX, Hőgyes Endre-u. 3. (Misszióház) (Rákos-utca)			
" " " " " "	6, 13, 20, 27	d. e. 10	Székely Gyula dr. Csiki Gábor
" " " " " "	" " " "	" " " "	" " " "
B) Körzetekben:			
X., Máv.-telep. Prot. Imaház	6, 20	d. u. 4	Székely Gyula dr. Csiki Gábor
" " " " " "	" " " "	" " " "	" " " "
Dunapataj. Unit. templ.	6, 13, 20, 27	d. e. 10	Kereki Gábor
" " " " " "	" " " "	d. u. 4	" " " "

Magyarkuton egész július hóban, minden vasárnap istentiszteletet tartunk nyaraló gyermekek és látogatók részére. Prédikál Szent-Iványi Sándor lelkész.

UNITÁRIUS ÉRTESÍTŐ

Felelős szerkesztő: Szent-Iványi Sándor
Felelős kiadó: Ferencz József

Szerkesztőség és kiadóhivatal

Budapest, V., Koháry-utca 4. Telefon 117-529.

Megjelenik minden hó 15-én.

Előfizetési díj egy évre 4— P.

A lap tulajdonosa a Budapesti Unitárius Egyházközség

A lap elfogadása előfizetésre kötelez.

Utánaküldés kizárva!

Uj cím: